

Modernizace vojenství

Článek Jörga Kellera byl uveřejněn v č. 6/1998 časopisu TRUPPENPRAXIS/EHRAUSBILDUNG. Jde v něm o analýzu obrazu zasazení a války (Einsatz- und Kriegsbildes) a odvození kvalifikačních požadavků na vojenského velitele, odůvodnění změny profilu (Berufsbild) vojáka. Zkráceno a redakčně upraveno. Redakce považuje tento článek za vzorový příklad politicko-vojenského myšlení.

Přeměna politické situace v Evropě přinesla rozhodující změny také pro ozbrojené síly, které vedle rozšíření svého poslání dostaly také novou strukturu a větší podíl na zasazení v zahraničí. O těchto změnách bylo v posledních letech uveřejněno mnoho dokumentů, obsahujících také popis profesionálního profilu důstojníka. Přeměna bezpečnostně politické situace po roce 1990 proto vyvolala nejen proces organizačního přizpůsobení ozbrojených sil, ale také nové hodnocení vojenské profesionality. Zajímavé je, že tyto dokumenty jsou zpracovány programově, jako samostatné, nikoli odvozené požadavky na důstojníka.

K politickým požadavkům rozšířeného poslání patří nejen nová struktura ozbrojených sil, nýbrž také přizpůsobení profesionální kvalifikace jednáících osob. Jednoznačný popis nového profesionálního profilu je proto naléhavě nutný. Do tohoto profesionálního profilu je nutno zahrnout nejen důstojníky, nýbrž i poddůstojníky. Z popsanych změn vyplývá tato základní otázka:

„Jaké podstatné kvalifikační znaky patří k profesionálnímu profilu velitele, které mu umožní úspěšně jednat za situací zasazení a války v dohledné budoucnosti?“

Pro analýzu tohoto nového profilu a pro hledání odpovědi se nabízejí dvě cesty:

1. Popis současného neurčitěho obrazu z vyhledaných pramenů jako historické pokračování vývoje.
2. Nezávislé definování na základě zkoumání pravděpodobných způsobů zasazení (obrazu zasazení a války) po roce 2000 a odvození potřebných kvalifikací velitele z tohoto obrazu zasazení a války.

První přístup zobrazuje soubor požadavků, podobných těm kritizovaným, avšak obohaceným o výklad souvislostí. Druhý přístup poskytuje možnost vypracovat skutečně nová hlediska předvídatelných obrazů zasazení a použít je společně s dosavadními možnostmi jako podklad pro odvození nezbytných schopností velitele za těchto zasazení. Pro naše potřeby byl zvolen druhý přístup, protože popisuje kvalifikaci přehledněji jako nezbytný vzor akce-reakce pro řešení situací a je návodem k použití této kvalifikace. Cílem přitom je postavit požadavky kladené na velitele na racionálně odůvodněný základ.

Tento článek podle devíti zvolených dimenzí poskytuje možný obraz zasazení a války pro ozbrojené síly po roce 2000 a pro tyto dimenze odvozuje jednu nebo několik kvalifikací

pro velitele. Takto získaný kvalifikační profil by měl budoucím velitelům umožnit úspěšné působení ve zde nastíněném obraze války a zasazení.

Devět dimenzí obrazu zasazení a války po roce 2000

1. Interlocking process (*Verflechtungsprozess, proces propojení*) v Evropě a internacionalizace ozbrojených sil (dimenze 1)

Původní prostorová a věcná oblast působení moderních ozbrojených sil je vázána na národ, na jeho obranu a prosazování jeho zájmů jako jeho vlastní mocenský monopol. V důsledku ještě nyní probíhajícího nového uspořádání politických rámcových podmínek v Evropě ztrácí pojem národa značně na významu. Na jeho místo nastupuje proces úzkého propojení dvoustrannými a mnohostrannými vztahy a smlouvami.

Toto propojení má na ozbrojené síly vliv v dvojím ohledu:

- a) zapojení do mnohonárodních spojeneckých systémů (Severoatlantická aliance, Západoevropská unie, zčásti OSN),
- b) „otevření se“ navazováním vztahů a spolupráce, jakož i výměnnými vztahy a projekty pro vytváření důvěry (Partnerství pro mír, Organizace pro spolupráci a bezpečnost v Evropě).

Souběžně s tím probíhá podobný celosvětový proces, který zakládá podobné vztahy zvláště v ekonomické oblasti (globalizace), které sice v daném okamžiku nemají tak velký význam jako evropský proces, avšak jsou zřetelné tam, kde Bezpečnostní rada OSN (anebo sdělovací prostředky) vytvářejí z konfliktů a krizí v celém světě těžiště. Tyto konflikty a krize ve světě budou mít s rozšiřující se globalizací trhů a vztahů rozhodující význam také pro Evropu.

Důsledkem pro obraz zasazení a války je „odnárodnění“ používání násilí v oblasti stabilních evropských států a používání válečných prostředků pouze pro obranu vnějších společných zájmů. Tento proces propojení (interlocking process) v Evropě může být proto také považován za rozšíření pojmu národa, „trh“ pro použití vojenského násilí se proto přemísťuje dále na periferii a v důsledku globalizace také daleko mimo Evropu. Z tohoto hlediska je způsobem jednání stále pravidelná válka, jejíž možnosti jsou stanoveny normativně. Zánikem vazby na národ ztrácejí způsoby odůvodňování použití vojenské síly svůj význam, avšak zůstávají neustále zakotveny v legalitě evropského myšlení. Takto dosloužila stará idea „služby národu“. Voják v „mimoválečných operacích“ (operations other than war) slouží vyšší, nesnadno postižitelné ideji aliance nebo dokonce „univerzálním lidským právům“.

Vojenské pojmy vojenského étosu uvedené v předpisech již nejsou funkční a vyžadují úpravu. To však také znamená, že velitelé sami musejí uskutečnit tento proces přizpůsobení. Je nezbytná nejen zcela nová orientace etických základů povolání, od vojáků národa k vojákům světového společenství. V empirickém výzkumu je však nyní možno pozorovat také dokonce protichůdný pohyb. Vojáci se při internacionalizaci odvolávají důrazněji na svou kulturu, aby si zachovali svou svěbytnost a svou identitu.

Z toho jako kvalifikační požadavek na velitele vyplývá schopnost chápat jemu uložené politické cíle z univerzálních nadkulturních práv (lidských práv) a v tomto právním rámci

je přeměnit a prosadit v jednání ozbrojených sil, při současném prostorovém a psychologickém odstupu od vlastního obyvatelstva.

2. Války jako konflikty nacionalistických, etnických nebo ideologických společenství a skupin (dimenze 2)

Stejně jako byl popsán význam zániku vazby na národ pro moderní společnosti, právě tak vystupují vazební síly tohoto jevu v nově se definujících společenstvích a společnostech vznikajících z rozpadu starého řádu. Konflikty vznikající na periférii Evropy nebo na jiných kontinentech budou pro nás mít silně iracionální rysy v důsledku nacionalistických, etnických nebo náboženských prvků. Totéž platí pro konflikty spočívající na nouzových situacích zúčastněných, v nichž se bojuje o fyzickou existenci. Přitom je často možno pozorovat roztržité strany konfliktu na mnoho aktérů sledujících rozdílné cíle.

Důsledky pro obraz války a zasazení jsou tyto: Konflikty a použití prostředků násilí se stále více vzdalují od obrazu války, který se vytvořil v Evropě, a liší se od všech představ pravidelnosti a zásad válečného práva. Zájmy, jimiž se řídí jednání stran v konfliktu, jsou místně orientované, často slouží jen krátkodobým cílům, a také cílům a zájmům třetích stran usilujících o zprostředkování. Totéž platí také pro přímé střetnutí s takovými silami. Tyto formy násilného řešení konfliktu odpovídají obrazu nepravidelné války s reakcemi protivníka neodpovídajícími představám vojáka (např. sebevražedná komanda nebo děti-vojáci, Kindersoldaten), avšak z naší strany jim nelze čelit podle zásad pravidelné války.

Tato válka atomizací a iracionalitou motivací jednání nabývá nové míry komplexnosti, avšak zároveň probíhá za intenzivní účasti sdělovacích prostředků téměř přede „dveřmi našeho domu“. K žádoucímu vyřešení konfliktů je kromě toho nezbytné dalekosáhlé a nesnadné respektování zájmů místních zúčastněných stran, které musejí souhlasit s trvalou koncepcí řešení.

Kvalifikačním požadavkem na velitele je proto schopnost iniciovat a prosazovat mezinárodnímu právu odpovídající akce v rámci politického cíle ve složitém až chaotickém prostředí, a to jak při největším možném respektování zájmů místních zúčastněných stran, tak pod pozorováním sdělovacími prostředky.

3. Od vysoké intenzity (High-Intensity) až po nízkou intenzitu (Low-Intensity) (dimenze 3)

V důsledku procesu propojení (interlocking process) pro zúčastněné klesá pravděpodobnost rozsáhlého vojenského střetnutí nejen mezi nimi navzájem, ale také „směrem ven“. Vojenské agresivní potenciály proti Severoatlantické alianci existují nyní jen ve velmi omezené míře (dezolátní stav armád v oblasti bývalého Sovětského svazu, Čína, Indie atd., které nejsou schopny vyslat svou vojenskou sílu do Evropy).

Naproti tomu se zvyšuje riziko menších konfliktů jak na periférii Evropy, tak také v Evropě samotné. Novým politickým uspořádáním se v evropských společenstvích uvolnily odstředivé síly, které byly starými národy zvláště ve východní a jihovýchodní Evropě potlačovány státní mocí. Snahy o osamostatnění z politických, sociálních, etnických a hospodářských důvodů nelze pro dalekou budoucnost v těchto oblastech vyloučit: při nízké hospodářské prosperitě jich bude přibývat. Tyto konflikty sice významně nepostihují „jádro Evropy“, avšak ve smyslu mírového světového řádu a v ekonomickém zájmu nejsou přijatelné. To znamená vysokou pravděpodobnost vojenského zasazení, jež se však velmi liší od starých rozsáhlých intervencí. Podobné „malé“ konflikty se nepřímo týkají zemí Evropy prostřednictvím fenoménu globalizace také na jiných kontinentech, zčásti v hospodářském zájmu, zčásti v zájmu a poslání Spojených národů. Tak se utváří obraz války nebo zasazení se třemi základními druhy vojenského použití síly:

- **Válka** v běžném smyslu k přímému zajištění existence vlastního území nebo území aliance (obránná válka), v níž jsou strany jasně definovány (také mezinárodním právem a mezinárodním válečným právem).

- **Válka** v běžném smyslu, v níž jsou strany jasně definovány (také mezinárodním právem a mezinárodním válečným právem), která je však vedena mimo rámec národa v jiných zájmových souvislostech (aliance kolektivní bezpečnosti), jako např. druhá válka v Perském zálivu).

- **Násilné konflikty**, v nichž jsou strany nejasné a nesnadno postižitelné. V tomto případě jsou protivníky nepříteli pravidelné armády, budou to většinou partyzáni, guerilloví bojovníci, bandy, soukromé armády nebo jednotlivci, kteří znemožňují vedení války v běžném smyslu, protože skýtají málo záchytných bodů pro použití soustředěné vojenské síly a bojují velmi skrytě. Moderní technické prostředky ozbrojených sil jsou zde sotva použitelné.

První a druhý typ používají stejných prostředků, avšak jsou ve svých odůvodňujících souvislostech, ve své legitimitě a motivaci pro obyvatelstvo a vojáky velmi rozdílné, a třetí typ má zcela jinou kvalitu.

V těchto myšlenkových souvislostech byly popsány tři jiné zajímavé a účelné rozdíly v používání vojenské síly, a to jako diferencované politické reakce:

- * **Reakce vysoké intenzity** (*high-intensity-response*) s celým spektrem vojenských prostředků klasických forem vedení války (jak obrany, tak situací jako válka v Perském zálivu).

- * **Reakce střední intenzity** (*mid-intensity-response*) se zvoleným minimálním spektrem vojenských prostředků s cílem oddělit strany v konfliktu, zčásti je odzbrojit a zabezpečit výstavbu civilních struktur. Zasazené prostředky nepostačují k obsazení oblasti nebo k ovládnutí všech zúčastněných. Spíše musí existovat pouze věrohodný potenciál k tomu, aby byl rušitel výstavby přiveden k rozumu (příklad: IFOR/SFOR). Tato reakce je zcela odlišná od první, protože vojenská síla zde není zasazena proti jednomu protivníkovi, nýbrž mezi dva nebo více protivníků. Cílem akce tudíž není podrobení, nýbrž umožnění výstavby mírového uspořádání stranami konfliktu. Do této formy zasazení by bylo možno zařadit také rozsáhlou humanitární pomoc, která do značné míry upouští od používání síly, s výjimkou zajištění volnosti jednání pomocných orgánů proti kriminálním činům.

* *Reakce nízké intenzity (low-intensity-response)* odpovídající symbolické přítomnosti vojenské síly, jako jsou např. modré přílby nebo pozorovatelé.

Od „nízké“ po „vysokou“ intenzitu je možno na první pohled rozpoznat kontinuum násilí, od žádného násilí až po nejvyšší formu násilí. To však neodpovídá realitě v oblasti reakce střední intenzity: přechod od žádného násilí k násilí není plynulý, nýbrž je srovnatelný s prahovou hodnotou, při níž okamžitě nastupuje nová kvalita situace. Oblast střední intenzity je v širokém spektru charakterizována násilnou pomocí při výstavbě civilního řádu, s nímž je použití síly v příkrém protikladu.

Jako reakce na tyto možnosti je nutno jako kvalifikaci velitele požadovat zachování schopnosti ke „starému“ vedení války na vysoké úrovni násilí a současně rozvíjet schopnost pro střední úroveň intenzity, pro pěstování ochoty ke spolupráci stran, pro podněcování a prosazování civilizačních procesů ve spolupráci s jinými agenturami (např. nevládními organizacemi), v případě potřeby s hrozbou nebo použitím násilí, aniž by však byla zmařena ochota dotčených stran ke spolupráci.

4. Teroristické/kriminální ohrožení se zasazením vojenských prostředků (dimenze 4)

Další nebezpečí anebo potenciály konfliktů spočívají v teroristickém, kriminálním anebo státně-teroristickém vydírání nebo hrozbě se zbraněmi hromadného ničení a bez nich (situace nejhoršího případu, worst case-scenario, Libye, Irák, mafiánské a teroristické struktury atd.). Toto násilí, jež ohrožuje lidské životy, používá vojenských prostředků násilí, avšak nemůže být neutralizováno běžným vojenským procesem, tj. válkou.

Použití tohoto násilí a hrozba tímto násilím vytvářejí nový obraz války a zasazení, který vyžaduje vojenskou reakci, avšak tato reakce musí svou taktikou, operacemi a strategií odpovídat spíše policejním metodám se selektivním, avšak účinnějším zasazením prostředků bez vedlejších škod. Vojenské prostředky, které jsou zde použitelné, musejí být velmi selektivní a jejich síla musí být velmi omezená. Proto musí budoucí velitel mít schopnost plánovat „úderné akce“ (Kommandounternehmen) na základě zpravodajských poznatků a provádět je s pokud možno nejmenší škodou (skrytě), aby bylo dosaženo stanovených politických cílů.

5. Vysoce technická a málo technická zasazení (dimenze 5)

Dosud popsané situace obsahují velmi rozdílné možnosti použití moderní techniky. Zatímco se ve státech Severoatlantické aliance v možnostech obrany proti terorismu uskutečnila extrémní vojenská „technizace“, protože terorismus rovněž využíval procesu technizace a jelikož se zdálo, že mu lze čelit technickými prostředky, v jiných, nyní pravděpodobnějších situacích nejsou protivníci a strany v konfliktu technickými prostředky často zasažitelní. Zákeří stíleci a guerilloví bojovníci jsou skryti mezi civilním obyvatelstvem.

Spektrum technizace obrazu války a zasazení sahá od „hvězdných válek“, virtuálního vedení války, až po nejprimitivnější formy zbrojní techniky. Ovládnutí a disponibilita techniky nevytvářejí vždy a všude přímou převahu.

V odpovědi na to musí mít velitel takovou kvalifikaci, aby u svého druhu ozbrojených sil a u svého druhu vojsk ovládal technické systémy v celé šíři jejich možností a používal

je zároveň také v souladu se situací proti netechnickému protivníkovu selektivně k prosazování politických cílů.

6. Poslání od ničení až po výstavbu (dimenze 6)

Zatímco původním posláním vojska je zničení nepřátelského monopolu násilí (zvláště u reakce vysoké intenzity), může být posláním vojska zajistit anebo podporovat budování mírového řádu (IFOR, SFOR, udržování a vytváření míru, humanitární zasazení). Zasazení vojska při katastrofách má již charakter výstavby, avšak odpovídá jen z malé části jeho výcviku a výzbroji. Toto akční spektrum bylo až dosud (v rámci násilných konfliktů i mimo tento rámec) oblastí nevládních organizací, na nichž spočívala hlavní zátěž při výstavbě. Složitá jsou však zasazení, ve kterých jsou spojovány oba směry působení:

- ▲ hrozba silou a použití síly k neutralizaci stran a současně,
- ▲ humanitární pomoc a pomoc při výstavbě mírového uspořádání.

Situace, v níž se zasazení uskutečňuje, může vyžadovat zničení nepřátelských možností, avšak také novou výstavbu pořádku a infrastruktury, zčásti také hrozbou a použitím síly proti rušitelům. Činnost vojska se při takovém zasazení řídí dvojitou strategií, která je charakterizována podle potřeby destrukce a výstavby. To vyžaduje střídání perspektivy. Vyžaduje to však také jiný kvalifikační soubor schopností. Až dosud se výcvik týkal destrukce, dnes je nutno školit ve schopnostech pro výstavbu a pro podporu výstavby. Destructure má pouze ochromit nebo odstranit síly narušující civilizační proces.

Kvalifikaci velitele musí proto být schopnost chápat civilizační procesy a podle politického cíle je uplatňovat ve vojscích. Je nutno tyto procesy iniciovat u místních činitelů a v případě potřeby je bez jejich ohrožení zajišťovat použitím síly.

7. Racionalita a hospodárnost (dimenze 7)

Jak dokazují empirické výzkumy, paralelně s poklesem přímého vojenského ohrožení Evropy po roce 1990 nabývají pro vytváření bezpečnosti (rozšířený pojem bezpečnosti) na významu jiné oblasti lidské činnosti. To vede automaticky k omezení zdrojů pro armádu a ke konkurenci s jinými institucemi. Vzhledem k racionalitě axiologického posunu (změn hodnot), nastává rovněž demystifikace, detabuizace a sekularizace vojenství, což od zúčastněných vyžaduje nové chápání a novou profesionalizaci.

Přidělování zdrojů pro zasazení armády nebo stálá příprava k zasazení podléhájí přísné veřejné kontrole a soutěží s jinými státními sektory. Důsledkem je požadavek přísné racionality při spotřebovávání a používání zdrojů v každém ohledu a za všech podmínek. Také proces propojení, společenství rizik a nepůsobení existenčního ohrožení jednotlivého státu vedou k hospodárnému jednání v mezinárodním rámci.

Schopnost formulovat politické cíle ve vztahu „účel - prostředek“ na rozumné ekonomické základně a uskutečňovat je v konkurenci a ve spolupráci s jinými činiteli politického dění, musí proto být od velitele požadována jako jeho kvalifikace.

8. Mnohonárodní síly (dimenze 8)

Praktickým výsledkem procesu propojení, jednání podle ekonomických hledisek a globalizace jsou mnohonárodní ozbrojené síly mnoha odstínů a možností zasazení. Umožňují sdílení rizika, dobré využívání zdrojů a civilizační pokrok ve směru společného mírového uspořádání, jakož i vyšší věrohodnost při pokusech o zprostředkování při konfliktech. Samotná mnohonárodnost ozbrojených sil, avšak také často cizorodé kulturní prostředí jejich zasazení, mají za následek, že jsou běžné komunikační stereotypy příslušné části ozbrojených sil neúčinné. Ozbrojené síly proto musejí vyvinout jinou komunikační schopnost, aby se samy mohly dorozumívat, avšak také, aby mohly rozvíjet účinné vnější styky, zvláště pro žádoucí civilizační proces.

Vojenské akce a války již nejsou vedeny národy, nýbrž jsou vždy mnohonárodní záležitostmi, která nevylučuje žádný kulturní okruh. Platí to stejnou měrou pro reakce vysoké, střední a nízké intenzity.

Z této mnohonárodnosti vyplývá jako kvalifikační požadavek schopnost reflektovat vlastní i cizí kultury, rozvíjet toleranci a empatii (schopnost vcítění se do druhého), aby bylo možno iniciovat a uskutečňovat rovnoprávnou spolupráci s cizími ozbrojenými silami, místními činiteli a jinými nevojenskými institucemi.

9. Vedení lidí (dimenze 9)

Vedení lidí je určováno kulturními souvislostmi, v nichž se uskutečňuje. Ozbrojené síly budou mít mnohonárodní, tj. zároveň také mnohokulturní složení. Také strany v konfliktu, mezi nimiž se zasazení uskutečňuje nebo proti nimž je zaměřeno, působí v jiném kulturním prostředí a vyskytující se rozdíly mohou přitom být extrémní. Rámec, v němž se pohybují západoevropské ozbrojené síly, je rámec moderní společnosti s charakteristickými znaky individualizace, proměny hodnot, masovosti a globalizace.

Při takovém obraze války a zasazení musí vedení lidí nejdříve vyhovět kulturním souvislostem, z nichž vedení lidé pocházejí. To pro západní Evropu a Severní Ameriku (při všech rozdílech v detailech) zhruba znamená moderní západní společnost s těmito kulturními normami:

- demokratický univerzalizmus,
- ekonomická spravedlnost,
- komunikativní pravda,
- technická kontrola přirozených životních souvislostí.

Kromě těchto spíše altruistických norem působí množství odlišných kulturních norem, které si mohou zcela odporovat, a to jak v rámci mnohonárodních vojsk, tak rovněž v jejich vnějších vztazích. Akce, lhostejno v jakém kontextu, destrukce nebo výstavby, v reakci vysoké nebo nízké intenzity, jsou samy o sobě vystaveny nedorozuměním.

Vedení lidí se takto vzdaluje od nacvičeného komunikačního stereotypu, jenž je základem vojenského služebního vyjadřování. Vedení lidí musí být stále více zaměřeno na dorozumění, při vědomém využívání dorozumivacích možností protějšku. Tím se vedení lidí vzdaluje od tradiční představy, která nerespektuje vůli vykonavatele rozkazu, a přibližuje se k hledisku, které do nařízení zahrnuje také názor vykonavatele. Tato perspektiva, ačkoli je pro vojenské jednání nová, je již zakotvena v koncepci „vnitřního vedení“ (Innere Führung) a osvědčila se také v hospodářské oblasti.

Další dimenze pohledu na války a zasazení rozhodujícím způsobem ovlivňuje vedení lidí: je to komplexnost a iracionalita dění. Je možno jí čelit pouze tehdy, když možnosti jednání jednajících mají stejnou míru volnosti ve volbě reakcí. Ke kulturní nejistotě a komplexnosti přistupuje v předpokládaných prostorech zasazení ještě forma bíd, která je alespoň pro evropské vojáky nezvyklá.

Vedení lidí znamená iniciovat a řídit procesy: proto je musí ve výše popsaných situacích zpracovat všezahrnující plán tak, aby se dosáhlo potřebných cílů. To je možné pouze tehdy, když se připustí stejně komplexní reakce vlastního vojenského aparátu. Připustit komplexnost však znamená ponechat jednajícím „prvkům“ instituce volný prostor pro rozhodování a jednání a řídit pomocí „účelového programování“.

Ke zvládnutí problematiky komplexnosti je nutno od velitele požadovat tuto kvalifikaci:

- schopnost ve své podřízené oblasti (stanovením cílů) iniciovat procesy, které budou při samostatném řešení naprosto odpovídat situaci,
- schopnost ve své podřízené oblasti iniciovat proces „rozsáhlého sebeřízení“ (Selbststeuerung) ve smyslu úkolu a tento proces sledovat, aby bylo dosahováno stálého zlepšování kvality.

Kulturním rámcem pro velení je moderní společnost, společnost přeměny hodnot, společnost utvářená výše uvedenými kulturními normami. Za těchto podmínek může být velitelské jednání účinné pouze tehdy, když se bude řídit těmito normami.

Z těchto souvislostí vyplývají jako kvalifikační požadavky na velitele:

- schopnost dosáhnout toho, aby se stanovené cíle pořízením na rozhodování přeměnily v odpovědnost,
- schopnost „samoregulačně“ rozdělovat prostředky pomocí „tržních sil“ (poptávka),
- schopnost dosáhnout toho, aby se cíle a akce staly pomocí diskuzních procesů pro podřízené průhlednými a rozumnými,
- schopnost racionálního pochopení a řešení situací, které by se mohly snadno vymknout kontrole, protože vyvolávají emoce.

Co je v podstatě nového ?

Možný obraz války a zasazení je charakteristický vysokou neurčitostí a proměnlivostí požadavků. Spektrum napětí sahá od nejhorších jatek (jako v Rwandě, v bývalé Jugoslávii nebo v Alžírsku) až po „nudné“ úkoly pozorovatelů, od pomoci při výstavbě civilních struktur až po běžnou válečnou situaci s ohrožením zbraněmi hromadného ničení, a to při současném mnohokulturním prostředí. Dokonce staré vojenské dobře známé pravidlo pro

jednání „to kill people and to break things” (zabít lidi a rozbít věci) vedle pravidla „to fight and win nation's war” (vést válku národa a zvítězit v ní) zaniklo. Nahradil je souhrn požadavků, který je extrémně složitý a nepřehledný. Jedinou konstantou v tomto dění je omezování násilí, jednak pomocí protinásilí, jednak budováním civilizovaných struktur.

Obraz války a zasazení je možno v principu rozdělit na dvě kategorie:

- ▲ obranné operace,
- ▲ mimoválečné operace (operations other than war).

Tato rozhodující změna obrazu zasazení a války přinesla vojákům jak ztrátu jistoty, tak diskuzi o novém definování úlohy ozbrojených sil. Ve Spojených státech se to projevuje ve zčásti negativním postoji vojáků proti „mimoválečným operacím” a v diskuzi, zda by nebylo účelné vybudovat Peace-Keeping-Joint-Task-Force (spojenou vojenskou skupinu pro udržování míru) pouze pro mimoválečné operace.

V zásadě je nutno uvést dva rozhodující aspekty kvalifikačního profilu velitele. Kromě jeho poslání zaměřeného na ničení má být nyní schopen působit „civilizačně a konstruktivně”, což zahrnuje soubor kvalifikací, který se od něho dosud nepožadoval, protože to mělo civilní ráz. Dosud nevyřešená obtíž nového poslání spočívá v kombinaci možnosti a jednání zaměřeného na ničení na jedné straně a na druhé straně v činnosti zaměřeného na výstavbu, což jsou zcela rozporné prvky. Jak má být pod hrozbou agrese zachována nebo vytvořena ochota ke spolupráci? To jsou otázky, které nebyly ani ujasněny, ani prozkoumány. Další zásadní novinkou je odnárodnění a „demytologizace” povolání, což ve svém účinku odpovídá „modernizaci” vojenství. Fenomény jako individualizace vojáka v jeho úloze, globalizace jeho poslání a přeměna jeho motivačních postojů souhlasí s tím, co bylo vysvětleno v rozboru obrazu zasazení a války. Povolání vojáka, a proto také úloha velitele, musejí být nově definovány.

Tento článek se pokusil z popisu požadavků na zasazení sestavit soubor kvalifikačních požadavků na velitele po roce 2000. Ukázalo se, že nové druhy zasazení kladou nové, dosud neznámé požadavky. Otázkou zůstává, zda je může vojenská instituce také skutečně splnit. Samotná kombinace relativně současně destrukce a výstavby v jednom profesionálním profilu klade otázky, které vyžadují velmi přesné zkoumání. Alternativou k zasazení vojska ve výše popsaném komplexním rámci by byl myslitelný návrat ozbrojených sil k jejich tradiční úloze a vytvoření jiného nástroje (např. další rozvinutí toho, co dnes plní a představují nevládní organizace), který zabezpečí tyto civilizační úkoly výstavby. Situace výše popsané by potom byly myslitelné při zasazení tradičního vojska (zajištění hrozbou síly) v kombinaci s posílenými nevládními organizacemi (výstavba). Avšak i bez dalekosáhlých důsledků rozšíření spektra úkolů stojí ozbrojené síly před svým přizpůsobením k požadavkům „moderní společnosti”. Toto samotné vyžaduje zásadní změnu myšlení, učení a novou tvářnost velitele.